

a központi számítógép esetleg éppen akkor nem üzemel, amikor a bemutatót beütemezték.

Ezeknek a zavaró tényezőknek a kiküszöbölése céljából készült a *Mediatron*, amellyel nagyobb hallgatóság részére lehet olcsóbban, ismétlések esetén újabb költségek nélkül, kevesebb fáradsággal és kockázattal szemléletesen oktatni az on-line keresést.

Az on-line keresőszolgáltatások felhasználói részben vezetők (döntéshozók), részben közvetítők (a keresések lebonyolítói), részben pedig végső felhasználók (kutatók, szakemberek). A *Mediatron* programjai alkalmazkodnak a különböző felhasználói csoportok igényeihez.

A programok részint *informatív jellegűek* (céljuk csupán az on-line keresés lehetőségének a bemutatása), részint *oktatásiak* (céljuk a konkrét, gyakorlati ismeretek átadása és gyakoroltatása).

A közvetítők számára tartott tanfolyamok három naposak, és egy-egy szakterületre orientáltak. A tanfolyam során elemzik az információkeresés aktuális problémáit, részletesen foglalkoznak az adott szakterület szempontjából releváns adatbázisokkal, a retrospektív keresés és a szelektív információterjesztés kérdéseivel és ezek adminisztratív vonatkozásaival.

A már kidolgozott és más intézmények által is megvásárolható programok között szerepel pl. egy olyan program is, amely a teljesen kezdők számára nyújt bevezetést az on-line keresésbe. Egy másik program a *DIALOG*, az *ORBIT IV* és az *ELHILL III* keresőprogram utasításkészletét és kinyomtatási lehetőségeit mutatja be. A szalag bármikor megállítható; így pl. ha valamelyik hallgató kérdést tesz fel, az oktató további kiegészítő magyarázatot iktathat be. Külön program ismerteti meg a különböző keresési technikákkal (csonkolás stb.) Egy további program ugyanannak a kérdésnek több adatbázis révén történő megválaszolásával érzékelteti, hogy a különböző struktúrájú adatbázisok más és más megközelítést, keresési módszert igényelnek.

A programok másik csoportja a hallgatóságtól aktív részvételt igényel. A program vizuális vagy auditív úton utasítja a hallgatót egy-egy meghatározott feladat elvégzésére. A hallgató akkor egy gombnyomással megállítja a szalagot, beillentyűzi válaszát, majd újabb gombnyomással ismét elindítja. Ennek hatására a képernyőn megjelenik a helyes válasz, amellyel ellenőrzés céljából a hallgató összehasonlíthatja a sajátját.

Jelenleg 12 oktató program készült el, egy sor újabb, egymáshoz modulárisan illeszthető program kidolgozását pedig tervezik.

[VICKERY, A. – BATTEN, A. M.: *Development of multimedia teaching packages for user education in on-line retrieval systems* = *On-line Review*, 2. köt. 4. sz. 1978. p. 367–373.]

(Szántó Péter)

25 éves a berlini Tudományos Tájékoztatási és Tudományos Könyvtárügyi Szakiskola

1954 augusztusában alapították meg az NDK-ban a Tudományos Tájékoztatási és Tudományos Könyvtárügyi Szakiskolát. Az intézmény nappali és levelező tagozatán tájékoztatási szakembereket, csak nappali tagozatán pedig könyvtárosokat képeznek. Ez utóbbiak a tudományos és szakkönyvtárakban helyezkednek el. Az iskolában végzetek száma 1500, többségük az NDK és más szocialista országok könyvtáraiban, tájékoztatási intézményeiben tevékenykedik.

A szakiskolában évente 300 hallgató tanulhat, a tanári kollektíva 18 főből áll.

A szakiskola fennállásának 25. évfordulója alkalmából jubileumi ünnepsorozatokat tartottak 1979 októberében. A rendezvénysorozat keretében találkoztak a szakiskola volt hallgatói, kiállításon szemléltették az elért eredményeket, és tudományos kollokviumot tartottak, amelyen a középfokú könyvtáros- és tájékoztatási szakemberképzés problémáit vitatták meg.

[MARKS, E.: *Zum 25 jährigen Bestehen der Fachschule für wissenschaftliche Information und wissenschaftliches Bibliothekswesen Berlin*. = *Zentralblatt für Bibliothekswesen*, 93. köt. 6. sz. 1979. p. 241–242.]

(Vermes Mária)

Beszámoló a pittsburghi on-line tanfolyamról

A pittsburghi egyetem könyvtárosképző tanszéke (*Graduate School of Library and Information Science, University of Pittsburgh*) havonta háromnapos on-line tanfolyamot szervez a bibliográfiai adatbázisok használatáról. Havonta más-más rendszert oktatnak, és rendszerként egyszerre három-három file-t ismertetnek meg a résztvevőkkel, illetve tesznek hozzáférhetővé a számukra. A tanfolyam valamennyi résztvevőjének saját terminál és modem áll rendelkezésére, ami még az Egyesült Államokban is szinte egyedülálló.

Az on-line képzésen kívül más oktatási módszereket is alkalmaznak. Három tanár folyamatos ügyeletet tart, és a hallgatók bármikor tanácsot kérhetnek tőlük. A tanárok által használt terminál három nagy tv-képernyőre van kapcsolva, így instrukcióik helyes volta egyértelműen bemutatható. A tanfolyam dia-vetítéses előadással kezdődik. Ez a bibliográfiai adatbázisok

eredetéről ad áttekintést. Írásos anyagot is szétosztanak az éppen szóban forgó rendszerről. A tanfolyam végén áttekintik az on-line információval foglalkozó útmutatókat és folyóiratokat.

A tanfolyam fénypontja az, amikor a hallgatók kerek egy órán át kérdezhetik az adatbázist, kipróbálva újonnan megszerzett ismereteiket.

A program kiválóan ötvözi az elméletet és a gyakorlatot, az on-line képzést és az off-line vitát.

/BEARD, M.: *A report on Pittsburgh's online course. = Information Retrieval and Library Automation, 14. köt. 10. sz. 1979. p. 5-7/*

(Pröhle Éva)

KÖNYVISMERTETÉS

Új egyetemi tankönyv az informatikáról

ŽATKULIAK, Ján G.

Základy informatiky. Bratislava,

Slov. Ped. Nakl. 1978. 227, [2] p. 22 cm.

Bibliogr. fejezetenként

Cím ford.: Az informatika alapjai.

OMKDK raktári szám: C 111450

Monográfiának és egyetemi tankönyvnek egyaránt remek! Ezzel a felkiáltó mondattal kell felhívunk a hazai szakmai körök, elsősorban az elméleti kérdésekkel foglalkozó kollégák és a könyvtárosképzésben tevékenykedők figyelmét JÁN G. ŽATKULIAK *Az informatika alapjai* c. munkájára. Hogy miért a kissé szokatlan, valójában az irigységet palástoló lelkesedés, arra az alábbiakban próbálunk meg válaszolni.

A mű elsőnek említendő érdeme, hogy tárgyát, az informatikát a maga „in statu nascendi” ellentmondásosságában mutatja be. Emiatt a szerzőnek rengeteg forrást kellett feldolgoznia és rendszereznie. A források között nemcsak a világnyelveken írtak szerepelnek, hanem a szlovákul, csehül és lengyelül írtak is, amit azért fontos megjegyezni, mivel a csehszlovák és a lengyel informatikai iskola különösen színes, élénk és magas színvonalú.

A második érdeme: a tárgy teljes terjedelemben való feldolgozása. A tudnivalók a műben koncentrikus körök mentén rendeződnek. A legtágabb kör — egyben az első érdemi fejezet — az információ világa, amelyet mind kisebb átmérőjű körök követnek, nevezetesen a következők: a szociális információ, a szakmai információ, a szakmai informálás jelenlegi gyakorlata, az informatika mint tudomány problémái, alkotó tényezői és alapvető struktúrái.

A tudnivalók elrendezésének módját és mélységét szemléltetendő példaként hadd idézzük a harmadik fejezet szerkezetét:

3. Szociális információ,

3.1 Lényege.

- a) bioszociális információ,
- b) szociális információ,

3.2 Karakterisztikája,

3.3 A szociális információ forrásai, válfajai és tulajdonságai,

- a) források,
- b) tulajdonságok,
- c) válfajok,

3.4 A szociális információ kapcsolódásai,

- 3.4.1 a jelzéshez,
- 3.4.2 a jelhez,
- 3.4.3 az ismerethez,
- 3.4.4 a tényhez,
- 3.4.5 a kódhoz,
- 3.4.6 a nyelvhez,
- 3.4.7 a rendszerhez,

3.5 A szociális információ mennyiségi aspektusai,

3.6 Szociális információ az időben és a térben,

3.7 Irodalom.

A harmadik előny a tárgyalás lakonikus és mégis közérthető fogalmazása. Ennek bizonyításaképpen hadd közöljük itt fordításban a *Tudományos információ* c. alfejezet néhány részletét:

„A társadalmi tevékenység valamennyi területe mindinkább a tudomány hatása alá kerül. Ez a tudományossá válás azt jelenti, hogy a tudomány — eredményeinek tudatos és tudományos kommunikálása révén, azaz a tudományos információk formájában — totális módon hatol be a szociális szervezetbe.

A tudományos információ fogalmának többféle jelentése alakult ki az információs gyakorlatban és elméletben, s ennek megfelelően használják:

a) *fogalom*, azaz olyan terminus gyanánt, amely az egzakta logikus megismerésnek a kommunikációs folyamatba bekerült meghatározott (jelenségi, ténybeli, megismerési értékű) eredményét fejezi ki;

b) *állapot*, azaz adekvát nyelvi jelekkel rögzített tudományos megismerési halmaz rendezett, meghatározott, egységes, illetve nem rendezett, nem meghatározott, nem egységes voltának kifejezésére;

c) *tudományos diszciplína*, azaz az információs munka